

<http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v3i1.85>

FİNANSAL EĞİTİME BAKIŞ

Fatih Temizel¹
İsmet Özgüler²

Başvuru Tarihi: 02.02.2015
Kabul Tarihi: 17.02.2015

ÖZ

Bu çalışmada Finansal Eğitimin günümüz toplumları açısından taşıdığı önem belirlenmiştir. Bireysel ve toplumsal önemi uluslararası kabul gören finansal eğitimin artırılmasına yönelik organizasyonlar ele alınmıştır. Bu amaçla uluslararası kuruluşların ve ulusal otoritelerin girişimleri incelenmiştir. Bu girişimlerin gelişmekte olan ülkeler için doğru örnekler olarak kabul edilebilecek yönleri ortaya konmuştur. Türkiye özelinde kamu önderliğinde sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile organize edilebilecek finansal eğitim örnekleri derlenmiştir. Finansal Okuryazarlığın ölçülmesi ve toplumsal özellikler dikkate alınarak artırılması konusunda deneyimler araştırılmıştır. Avustralya, Japonya, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki uygulamalar ele alınmıştır. Bilgilendirme, Eğitim ve Danışmanlık başlıkları altında finansal eğitime erişim ile finansal hizmetlerin etkinliğinin artırılabilmesinin olanaklı olduğu uluslararası deneyimler ışığında ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Eğitim, Finansal Okuryazarlık, Finansal Erişim, Bireysel İflas, Finansal Planlama
JEL Kodları: G10, D14, D18

A REVIEW OF FINANCIAL EDUCATION

Abstract

This study determines the importance of financial education in contemporary societies. A review of various organizations for increasing financial education whose individual and societal importance has been internationally accepted is also offered. Towards this end initiatives undertaken by international organizations and national authorities are examined. Aspects of these initiatives that can be offered as best practices for developing nations are identified. For the Turkish case financial education examples that can be organized under public authority leadership, with NGO participation are collated. Various experiences about measuring and increasing financial literacy are examined. Among these are the implementations in Australia, Japan, England and the United States. It is put forth, in light of international experience, that increasing access to financial education and efficiency of financial services are possible through, informing, education and consulting.

Keywords: Financial Education, Financial Literacy, Financial Access, Personal Bankruptcy, Financial Planning.
JEL Codes: G10, D14, D18

¹ Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ftemizel@anadolu.edu.tr

² Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, iozguler@anadolu.edu.tr

1.Giriş

Finansal piyasaların son yıllardaki artan işlevi ve çeşitliliği, ülkeler ve işletmeler kadar bireysel yatırımcıları da yakından ilgilendirmektedir. Bununla birlikte, yapılan araştırmalar bireysel anlamda finansal bilgi eksikliğinin üst seviyelerde olduğunu göstermektedir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından Japonya’da yapılan bir araştırmaya göre, yetişkinlerin %71’i hisse senedi ve tahvil yatırımı konusunda en ufak bir bilgiye dahi sahip değildir. Yine aynı kuruluş tarafından Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) yapılan benzer bir araştırmada, yetişkinlerin %55’i ve yükseköğretim öğrencilerinin %66’sının, enflasyon ve faiz oranı gibi temel ekonomik kavramları anlayamadıkları ortaya çıkmıştır (Altıntaş, 2008: 22).

Türkiye’de yapılan ve üniversite öğrencilerinin katıldığı bir araştırmada ise kredi kartı kullanıp son ödeme tarihini bilenlerin oranı %81 iken kredi kartı ile yakından ilgili olan temerrüt faizi kavramını bilenlerin oranı ise %19 olarak belirlenmiştir (Temizel ve Bayram, 2011:83).

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki; bireysel yatırımcıların ve potansiyel bireysel yatırımcıların finansal piyasalar ve finansal araçlarla ilgili bilgi düzeyleri yeterli değildir. Bireysel yatırımcıların finansal piyasalar ve ülke ekonomileri için önemini kaçınılmaz olduğu doğrusundan yola çıkıldığında, bilinçsizce yapılan yatırımların veya hiç yatırıma dönüşmeyen tasarrufların ekonomi ve finansal piyasalar için bir kayıp olduğu tespit edilebilmektedir. Bu tespit ise “finansal eğitim” konusunu bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

2.Finansal Eğitim

Küreselleşen dünya ile birlikte özellikle 2000’li yılların başlarından itibaren birçok ülke ve finansal kuruluş finansal eğitimin önemini kavramış, bu alanda yapılan çalışmalarını incelemeye hız vermiş ve özellikle yatırımcı eğitimi konusunda ulusal stratejiler üretmeye başlamıştır. Finansal eğitim konusunun önemini kavranmasına yönelik çalışmaların odağında Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)’nin bu alanda yapmış olduğu araştırmalar ve stratejilerin olduğu söylenebilir.

OECD finansal eğitimi şöyle tanımlamıştır. Finansal eğitim tüketicilerin, yatırımcıların finansal ürün ve kavramları kavrayışlarını geliştiren, bilgilendirme ve öğretme

yoluyla finansal riskler ve fırsatların farkında olmalarını, bilinçli seçimler yapmalarını, yardım için nereye başvuracaklarını öğrenmelerini, finansal refahlarını geliştirecek bir güven ve yetenek geliştirmelerini sağlayan süreçtir. Finansal eğitim konusunun kapsamı ile ilgili Brookly Hukuk Fakültesi profesörlerinden James A. Fanto'nun (1998:1083-1110; 1999:59-86) yayımlanan makaleleri daha sonra yapılan çalışmalara öncü olmuştur. Fanto; makalelerinde finansal eğitim konusunun kapsamını belirlerken, finansal eğitimi üç bölüme ayırarak incelemiştir. Yatırım eğitimi, tasarruf eğitimi ve finansal dolandırıcılık eğitimi olarak bölümlenen eğitim sürecinde bireylere, tasarrufun önemi ve izlenmesi gereken tasarruf politikalarının belirlenmesi, oluşturulan birikimlerin hangi finansal piyasalarda ve hangi finansal araçlarla değerlendirilmesi gerektiği, bu eylemler sırasında oluşabilecek risklerin neler olabileceği, finansal riskler ve finansal dolandırıcılıktan korunma yollarına kadar bir çok konuda yetkin olunmasında yol gösterilmektedir.

Özçam (2006:2) finansal eğitimi açıklarken; "Eğitim" kavramının içeriği gereği, finansal eğitim bireylere sadece finansal piyasalar, finansal kurumlar ve yatırım araçları ile ilgili bilgilerin verilmesini değil, bu bilgileri kavrama, değerlendirme ve kullanma yeteneğinin geliştirilmesini de kapsamaktadır. Bu çerçevede yatırımcı eğitimi bireylere bilgilerin sunulmasından daha üst bir kavramı ifade etmektedir. Bu eğitimi almayan bireyler bilgiler sunulsa dahi, sözkonusu bilgilerin gerektirdiği davranış kalıplarını sergilemeyecekler, buna karşın eğitim alan bireyler bilgilerin önem düzeyini ve etkilerini değerlendirebilecek ve alınabilecek karar ve önlemleri belirleyebileceklerdir." şeklindeki tanımlamasıyla, tüm bireylere finansal erişim fırsatları tanınsa bile, finansal eğitim almayan bireyler için bunun bir yararının olmayacağını vurgulamıştır.

Yakın zamanlı bir başka tanıma göre finansal eğitim kavramı, bireysel yatırımcıların tasarruf motivasyonunun artırılması, yatırım yönetimi, finansal araçlarla doğru ilişkilerin kurulması, finansal dolandırıcılık girişimlerine karşı bilinçlendirme ve etkili kredi kullanımı konularında, bireylerin finansal güvenliklerini sağlamayı amaçlayan ve devamlılık gerektiren dinamik bir süreci ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, finansal eğitim; toplum genelinde finansal okuryazarlığı artıran ve bireylerde asgari finans kültürünün oluşturulmasına hizmet eden, temelde bireylerin yerleşik davranış kalıplarının ve önyargılarının değiştirilmesi ve geliştirilmesini hedefleyen, finansal eğitim öğretim faaliyetlerinin tamamı olarak belirlenmiştir (Altıntaş, 2008: 25).

Finansal eğitimin etkilerinin, bireysel ekonomiye, finansal piyasalar aracılığı ile işletmelere ve tüm ülke ekonomisiyle toplumsal gelişmeye olan etkileri şeklinde üç ana başlık altında incelemesi mümkündür.

Finansal eğitim, küçük yaşlardan başlayarak bireyin tüm hayatı boyunca devam eden bir süreç olmalıdır. Böylece, finansal okuryazarlık artarken, bireyler finansal ürün ve hizmetleri etkin kullanılabilir. Günlük finansal sorunlarla ve işlemlerle ilgilenirken yeterli bilgi düzeyine sahip olarak hareket edebilir. Yıllar içinde gelişen ve değişen yaşam koşulları bireysel emeklilik, özel emeklilik ve sigortacılık gibi alanlarda da değişiklikleri beraberinde getirmektedir. Bunların sonucunda bireylerin gelecek ile ilgili planlarında değişiklik yapması kaçınılmaz olmuştur. Günün şartlarına hızlı bir şekilde uyum sağlayabilen bireyler gelecek planlarını oluştururken zorlanmayacaktır.

Araştırmalara göre, finansal eğitilmiş bireylerin;

- Daha fazla gelire sahip olmak,
- Daha fazla tasarruf etmek,
- Emeklilik için daha fazla birikim yapmak,
- Borçları iyi yönetmek,
- Akıllıca borçlanmak,
- Finansal hedefler konusunda daha gerçekçi olmak,
- Finansal piyasalarda daha aktif olmak,
- Finansal konularda kendine güven duymak,
- Ürünleri daha doğru seçmek, tüketici haklarını bilmek, finansal planlama ve bütçeleme yapmak.

şeklinde sıralanan davranış biçimlerini gösterme eğilimleri, eğitimsiz bireylere göre daha fazla olmaktadır (Capuano A. ve Ramsey I., 2012:35-36).

Tasarruflarını yatırıma dönüştürmek isteyen eğitilmiş yatırımcılar, bankalar aracılığıyla (mevduat hesapları, değerli maden ve yabancı para hesapları gibi) birikimlerini para piyasalarına yönlendirerek değerlendirebileceği gibi, borsalar kanalı ile sermaye piyasalarına yatırım yaparak tasarruflarını ekonomiye kazandırabilir. Böylece kişisel tasarruflar finansal piyasalarda toplanarak daha büyük değerlere ulaşırken, büyük yatırımlar yapabilmek için likidite arayışı içindeki şirketlere de fon kaynakları yaratılmış olur. Şirket yatırımlarıyla değerlendirilen kaynaklar ülke ekonomisini desteklerken, yatırımlar sonucu artan istihdam ihtiyacı, işsizlik gibi sosyoekonomik sorunların da çözümlenmesine aracı olabilmektedir.

Finansal eğitimle bireylerin tasarruf eğilimleri artarken, küçük birikimlerin yatırıma dönüşmesi ile finansal piyasalara katılımı, ülke sermaye yapısını güçlendirmektedir. Güçlü ve devamlılık gösteren bir sermaye yapısı da, ekonomik istikrar için hayati önem taşımaktadır. Görülmektedir ki; ülke ekonomilerinin istikrarlı ve güçlü, sürdürülebilirliği birbirine bağlı dışlıların işlenmesine benzemektedir. Fon kaynaklarının yaratılmasının en büyük kaynağı olan tasarruflar da ekonomi çarkının bir dişlisi olarak, finansal eğitimin önemini bir kez daha ortaya çıkarmaktadır. Finansal eğitimin ekonomik anlamda diğer bir olumlu etkisi de kayıt dışı finansmanı azaltmasıdır (Gökmen, 2012:48).

3.Dünyada Finansal Eğitim Programları

Finansal eğitim, ekonomilere olan etkileri sonucunda tüm dünyada hızla önem kazanmıştır. Bu farkındalık uluslararası ve ulusal çalışmaları da beraberinde getirmiştir. Dünyada finansal eğitim ile ilgili çalışmaların, ülkelerin ekonomik ve sosyal yapılarına göre oluşturulması gerekliliği de farklı eğitim stratejilerini ortaya çıkarmıştır. Finansal eğitim ile ilgili dünyada yapılan çalışmaları, uluslararası ve ulusal eğitim çalışmaları olarak iki başlık altında incelemek mümkündür.

3.1.Uluslararası Kuruluşların Finansal Eğitim Programları

Bu başlık altında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Dünya Bankası, Avrupa Komisyonu, Uluslararası Yatırımcı Eğitim Forumu (IFIE), Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü (IOSCO) tarafından gerçekleştirilen finansal eğitim programları yer almaktadır.

3.1.1. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü –OECD-, düşük finansal eğitim düzeyinin olumsuz etkilerine dair üyeleri tarafından dile getirilen endişeler neticesinde 2003 yılında finansal eğitim konusunda çalışmalara başlamıştır (Işık vd., 2011:89). Finansal eğitim ile ilgili araştırma ve yayınlarını günümüze kadar artırarak sürdüren OECD, ülkelerarası işbirliği çerçevesinde, finansal eğitim standartları ve stratejileri geliştirilmesine yönelik çalışmalara destek olmaktadır(<http://www.oecd.org/>).

OECD'nin Finansal Okuryazarlık Temel Araştırmaları, Kadınların Finansal Eğitimi ve Farkındalık, Finansal Okuryazarlığın Ölçülmesi, Finansal Eğitimde Ulusal Stratejiler, Ulusal

Emeklilik Sistemleri, Finansal Eğitimde Tasarruf ve Yatırımlar gibi konularda hazırlanmış olduğu raporların yanı sıra Hindistan (2006), Endonezya, ABD (2008), Brezilya, Fransa (2009), Lübnan, İtalya (2010), Güney Afrika, Kanada (2011), İspanya, Filipinler, Kolombiya, Hong Kong (2012) gibi ülkelerde düzenlemiş olduğu Finansal Eğitim ve Finansal Okuryazarlık konulu uluslararası konferanslar ile eğitime olan katkıları devam etmektedir. OECD bu konuda farkındalığı artırmaya ve uluslararası işbirliğini geliştirmeye yönelik Uluslararası Finansal Eğitim Geçidi “International Gateway for Financial Education” (<http://www.financial-education.org>) ve Uluslararası Finansal Eğitim Ağı “International Network on Financial Education” (INFE) uygulamaları ile internet üzerinden bilgi paylaşımı da yapmaktadır.

3.1.2.Dünya Bankası (WB)

Dünya Bankası'nın finansal eğitim konusundaki çalışmalarının merkezinde WB Aile Ağı (World Bank Family Network-WBFN) bulunmaktadır. Bu ağ kapsamında finansal okuryazarlık programı ile tüm dünyada bu konudaki eğitim çalışmalarını sürdürmektedir. Bu programda paranın önemi: finansal okuryazarlık eğitimi, aile bütçesi: ailenin finansal yol haritasını oluşturma, tasarruf ve yatırım gibi konularda eğitimler düzenlerken, online finansal okuryazarlık sınıfları ile bireylerin internet üzerinden eğitime katılmalarını mümkün kılmaktadır (<http://wbfm.org/calendar/wbfm-programs/financial-literacy.html>). Ayrıca geniş kapsamlı hanehalkı anketleri ile finansal okuryazarlığın ölçülmesi, finansal erişim gibi konulara ilişkin istatistik verileri yayınlamakta ve bu konulardaki projeleri desteklemektedir.

3.1.3. Avrupa Komisyonu

Avrupa Birliğinde finansal eğitim ile ilgili çalışmaların merkezinde Avrupa Komisyonu tarafından oluşturulan “Finansal Eğitim Uzman Grubu” bulunmaktadır. Birlik üyesi ülkelerin finansal eğitim ile ilgili talepleri üzerine Avrupa Komisyonu tarafın 2007 yılı başlarında AB tüketicileri için daha iyi finansal eğitim konulu bir konferans düzenlenmiş ve finansal eğitimin bireylere, toplumlara ve ekonomilere olan faydaları ile finansal eğitimin artan önemine dikkat çekilen bir tebliğ yayınlanmıştır. Daha sonra bu alandaki çalışmaları yürütmek üzere 2008 yılında Finansal Eğitim Uzman Grubu (EGFE) oluşturulmuştur. EGFE, finansal eğitim konusunda çalışmalar ve toplantılar yapmakta, programların kalitesini ve standardını sağlamaya çalışmakta, ülkelerde karşılaşılabilecek yasal düzenlemeler ve idari sorunların çözümünde etkin rol oynamaktadır. Ayrıca, Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen “dolceta” eğitim portalının (www.dolceta.eu) bu amaç doğrultusunda da

kullanılması benimsenmiştir. 27 üye ülkenin tüketicileri, 21 farklı dil de on-line olarak eğitilmektedir. Tüketicilerin bilinçlendirilmesi, tüketici hakları, finansal hizmetler, ürün güvenilirliği gibi konularda eğitim araçlarının sunulduğu sitede, tüketiciler ve öğretmenler için iki bölümde eğitim sunulmaktadır. Finansal eğitim konularının da dahil edildiği portalda tüketiciler için, aile bütçesi ve yönetimi, banka hesapları ve yönetimi, ödemeler, krediler, tasarruf ve yatırımlar konularında geniş kapsamlı bilgiler, makaleler ve kitaplar ile birlikte on-line testler ve eğitim oyunları da bulunmaktadır. Portalın öğretmenler için hazırlanan bölümünde, tüketici eğitimi, para yönetimi, tasarruflar gibi konularda ilköğretim, lise ve yetişkinlere yönelik öğretim kaynakları, ders programları, sözlükler ve diğer eğitim araçlarının kullanımı ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

3.1.4. Uluslararası Yatırımcı Eğitim Forumu (IFIE)

2005 yılında Avustralya, Kanada, Japonya Kore, İngiltere ve ABD'nin kurucu üyeliğinde, dünya çapında finansal eğitim programlarının etkinliğini artırmak, yatırımcı eğitimini teşvik etmek ve mevcut programların geliştirilmesini desteklemek amacı ile kurulmuştur. Kar amacı gütmeyen bir kurum olan IFIE, üyelerin eğitim faaliyetleri, farklı ülkelerde uygulanan eğitim programları, konu ile ilgili akademik çalışma ve makaleleri, üyeler arasında düzenlenen anketleri çok geniş bilgi akışının bulunduğu web sitesinde yayınlamaktadır. Bu fonksiyonu ile IFIE, ülkeler ve eğitim düzenleyici kurumlar arasında bilgi alışverişinin sağlandığı küresel bir merkez konumundadır.

3.1.5. Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü (IOSCO)

Türkiye'nin, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından temsil edildiği örgütün, uluslararası standartlarda güvenli ve etkin menkul kıymet piyasalarının oluşturulması, yatırımcıların korunması, finansal dolandırıcılık olaylarına karşı tedbirler alınması gibi konularda işbirliği oluşturulmasına yönelik etkin faaliyetleri bulunmaktadır (<http://www.iosco.org/about/>).

Örgütün finansal eğitim alanındaki çalışmaları 1999 yılında oluşturulan bir çalışma grubu tarafından yürütülmektedir. Grubun 2001 yılında hazırlamış olduğu raporda, finansal eğitim, yatırım araçlarının denetimi ve etkin kullanımı ile ilgili genel prensipler belirlenmiş ve üye ülkelerle paylaşılmıştır. Bu rapora göre;

- Finansal eğitim programları, düzenleyici ve denetleyici kurumların yatırımcıların korunmasına yönelik faaliyetlerinde önemli rol oynamaktadır.
- Eğitimler, yatırım araçlarının türlerine, yatırımcıların bilgisi ve tecrübelerine göre uygun yöntemlerle ve araçlarla verilebilir.
- Toplumdaki her kesime aynı eğitimin verilmesi, bireysel yatırımcıların farklı eğitim ve bilgi düzeylerine sahip olması nedeniyle uygun değildir.
- Eğitim programlarının içeriğinde yatırım tavsiyeleri bulunmamalı, yatırımcılar yönlendirilmemelidir. Finansal eğitimi düzenleyen kurumlar, danışmanlık ile eğitimin farkına dikkat etmelidir.
- Eğitim sırasında, düzenleyici kurumlar bağımsız olmalı, özellikle piyasa katılımcıları ve/veya aracı kurumlar ile işbirliği içinde yürütülen programlarda herhangi bir ürün ve hizmet ile ilgili onaylayıcı açıklamalardan kaçınılmalıdır (Altaş, 2008:9).

3.2.Ulusal Finansal Eğitim Programları

Bu kapsamda Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya ve İngiltere tarafından yürütülen ulusal finansal eğitim programları incelenmiştir.

3.2.1. Avustralya

Avustralya Hükümeti, finansal okuryazarlık ve eğitim stratejisinin uygulanabilmesi ve etkinliğinin artırılması için 2005 yılında Finansal Okuryazarlık Vakfı'nı (FLD) kurmuştur (<https://www.moneysmart.gov.au/about-us>). Vakfın amaçları; ilkokuldan başlayarak, eğitim müfredatlarına finansal eğitim ile ilgili konuların dahil edilerek çocuk ve gençlerin bilgilendirilmesinin sağlanması, aynı zamanda öğretmenlerin eğitilmesi, mesleki eğitim programları geliştirilerek işyerlerinde eğitimin sağlanması, finansal okuryazarlık düzeyinin ölçülmesi, bu amaca yönelik araştırma programlarının geliştirilmesi, daha ileri bilgi düzeyindeki bireyler ve araçlar arasında iletişimin kurulmasına yönelik web sitesi kurulması, mevcut programların geliştirilmesi, sayılarının artırılması, aksaklıkların belirlenmesi amacı ile finansal eğitim ile ilgili kamu, özel ve toplum kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanması gibi konulardır.

Avustralya'da Ulusal Finansal Eğitim Stratejisi Koordinatörlüğü, Avustralya Menkul Kıymetler ve Yatırımlar Komisyonu –ASIC- tarafından yürütülmektedir. Ülkede finansal eğitim ile ilgili kamu, özel ve toplum kuruluşları tarafından yapılacak eğitim çalışmaları ASIC gözetiminde, tek merkezden yönetilmektedir. ASIC tarafından 2001 yılında başlatılan

“Tüketicilerin Eğitimi Stratejisi” adlı program ile, bireylerin para ve kredi kullanımına ilişkin ihtiyaç duyabileceği soruların yanıtları aranırken, aynı zamanda yol gösterici olma amacı güdülmüştür. 2003 yılında ASIC ve ANZ (Avustralya-Yeni Zelanda Bankacılık Birliği) tarafından geniş katılımlı bir anket çalışması yapılmış ve ülke insanların büyük bölümünün yatırımlar, emeklilik planlaması, kredi kullanımı gibi finansal konularda yetersiz bilgiye sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlardan sonra ASIC tüketici eğitimi stratejisi programı, dolayısıyla finansal eğitim konusu daha da önem kazanmış ve tüketici eğitimine yönelik eğitim kampanyaları hız kazanmıştır. Finansal eğitime yönelik kapsamlı programların ve bilgilerin bulunduğu, ASIC tarafından hazırlanmış olan “MoneySmart”, “MoneySmart Teaching” ve “SmartMoney” (<https://www.moneysmart.gov.au/>) projeleri ile ülkedeki her yaşta insanın finansal konulardaki ihtiyaçlarına cevap verilebilmektedir. Web siteleri üzerinden kolaylıkla ulaşılabilen projelerde, yetişkinlere, gençlere, çocuklara ve eğitimcilere, yerli halka; tasarruf, yatırım, kredi kullanımı, para yönetimi, dolandırıcılık, emeklilik, bankacılık ve sigorta gibi finansal konularda detaylı bilgi yazılı, görüntülü ya da sesli olarak sunulmakta, online anketler düzenlenerek finansal bilgilerin ölçülmesine yönelik istatistiki bilgiler elde edilmekte, bu bilgiler paylaşılmakta, bütçe planlayıcı, kredi hesaplayıcı, emeklilik planlayıcısı gibi hesaplama araçlarının online kullanımı imkanı sunulmaktadır. Ayrıca, tüm ülkede finansal eğitim ile ilgili yapılan çalışmalar ve sonuçları, güncel finansal bilgiler kullanıcılarla paylaşılmaktadır. Avustralya’da finansal eğitim konusundaki girişimlerde Avustralya Yatırımcılar Derneği (AIA), Avustralya Hissedarlar Derneği (ASA), Avustralya Menkul Kıymetler Borsası (ASX), Yatırımcılar Eğitim Derneği (IEA), Emeklilik Yatırımlarına İlişkin Ulusal Bilgi Merkezi (NICRI) ve ProShare-Yatırım Kulüpleri de rol almaktadır.

3.2.2.Amerika Birleşik Devletleri

ABD Sermaye piyasaları gerek işlem hacmi, gerekse piyasa düzenlemeleri çeşitliliği ve gelişmiş sermaye yapısı ile dünyanın lideri konumundadır. Böylesi büyük bir ekonomik yapı içerisinde finansal eğitim çalışmaları da yıllar öncesine dayanmaktadır. Ülkede eğitim programları ise düzenleyici kamu otoritesi, özel sektör örgütleri ayrıca ücretli eğitim veren özel kuruluşlarca yürütülmektedir.

Finansal Eğitim Ofisi (Office of Financial Education-OFE) 2002 yılında ABD Hazinesi bünyesinde; finansal bilgi ve hizmetlere güvenli erişim, tasarrufu geliştirmek, yatırımcıların korunması, gayrimenkul alımı gibi konularda vatandaşları bilinçlendirmek, bilgilendirmek amacıyla kurulmuştur (<http://www.treasury.gov/resource-center/financial->

[education/Pages/default.aspx](#)). OFE'nin görevi Hazine'nin uygulayacağı finansal eğitim programlarını belirlemek ve diğer kurumlarca düzenlenecek programlara öncülük etmek ve koordinasyonu sağlamaktır. Finansal Eğitim Ofisi'nce yürütülen "Ulusal Finansal Yeterlilik Mücadelesi", "Finansal Eğitim ve Danışmanlık Hibe Programı", "Bankacılık Alanındaki Fırsatlar", "Toplumlar İçin Finansal Erişim" programları ve sonucunda oluşturulan raporlar ABD'de finansal eğitim alanında yapılan çalışmaların temelini oluşturmaktadır. OFE çalışmalarını web sayfasından paylaşmakta ve finansal eğitim alanında yapılan programlara önderlik etmektedir.

ABD'de finansal eğitim konusunda "Ulusal Eğitim Stratejisi ve Ulusal Finansal Eğitim Web Sitesi" oluşturulması hedefine yönelik 2003 yılında çıkarılan bir kanunla Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (Financial Literacy and Education Commission-FLEC) kurulmuştur. Komisyon, ABD Hazine Müsteşarlığı desteğinde ve müsteşarın başkanlığında, aralarında Merkez Bankası (FED), Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC), Eğitim, Çalışma Bakanlıkları gibi 22 federal devlet kurumunun bulunduğu bir oluşumdur. Komisyonun amacı, finansal eğitim çalışmalarını koordine etmek, finansal eğitimi ülke geneline yaymak, mevcut stratejileri geliştirmek, özel sektör programlarını desteklemek ve kamu ile özel sektör arasında eğitim alanında işbirliğini geliştirmektir. Komisyonun kuruluş hedefleri doğrultusunda hazırlamış olduğu geniş kapsamlı web sitesi (www.mymoney.gov) 1997 yılından bu yana faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu site aracılığıyla 22 devlet kurumunun vatandaşlara yönelik hizmetlerine tek bir kaynaktan ulaşmak mümkün olmaktadır. Finansal planlama, aile bütçesi hazırlama, kredi, tasarruf, yatırım, emeklilik planlama, iş kurma gibi birçok konuda bilgilerin, eğitim programlarının, görsel ve işitsel kaynakların bulunduğu sitede, demografik yapı göz önüne alınarak gençlere, yetişkinlere, kadınlara, emeklilere, öğretmenlere yönelik sınıflandırılmış programlar da bulunmaktadır.

Günümüzde merkez bankalarının temel sorumlulukları, finansal sistemin ve bankacılık sektörünün istikrarlı işlemesine yönelik düzenleme ve denetlemeler yapmaktır. Dolayısıyla finansal alandaki eğitim çalışmaları merkez bankalarınca yakından takip edilmekte ve eğitim programlarına katkı sağlanmaktadır. ABD Merkez Bankası'nda (FED) bu sorumluluk dahilinde ülkede uygulanmakta olan Ulusal Finansal Eğitim Stratejisi'ne destek olmaktadır. FED'in bu amaç ışığında hazırlamış olduğu eğitim sitesi (www.federalreserveeducation.org) içerik ve kullanım kolaylığı açısından dikkat çekicidir. Sitede finansal bilgi içerikli birçok yazılı kaynağın yanı sıra, eğitim videoları, oyun ve simülasyonlar, hesaplama araçları, sınavıcı sınavlar bulunmaktadır (<http://www.federalreserve.gov/aboutthefed/educational->

[tools/default.htm](#)). FED'in sitesinde her yaşta bireyin yararlanabileceği eğitim programlarının yanı sıra asıl hedef olan çocuklar, gençler ve öğretmenlere yönelik eğitim araçları ve içerikleri Merkez Bankası'nın finansal eğitime verdiği önemin göstergesidir. FED bu program ve ders müfredatlarını okullarla paylaşmakta, öğretmen ve öğrencilere yönelik eğitim programlarını desteklemekte, okullarda yapılan finansal eğitim çalışmalarına yönelik yarışma, yayım, ödüllü oyunlar gibi eğitim etkinliklerine sponsor olmaktadır.

Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC), yatırımcı eğitiminin yanı sıra yatırımcının korunması konusunda önemli eğitim çalışmalarında rol oynamakta "Yatırımcı Eğitimi ve Avukatlık Bürosu" (Office of Investor Education and Advocacy) ile yatırımcıların finansal dolandırıcılık olaylarına karşı bilinçlendirilmesi ve haklarının korunmasına yönelik hukuksal destek sağlamaktadır. Yatırımcılara yardım, yatırımcı eğitimi ve eğitim politikaları geliştirme olarak üç temel fonksiyonu olan büronun web sitesinde (www.investor.org) özellikle tasarruf ve yatırım konuları ile piyasaların işleyişi ile ilgili detaylı bilgilere, finansal eğitim ile ilgili öğrenciler, öğretmenler ve yetişkinler için hazırlanan program ve materyallere ulaşmak mümkündür.

Amerika Birleşik Devletleri'nde finansal eğitim konusundaki girişimlerde Finansal Eğitim İçin Ulusal Girişim (NEFE), Ekonomik Eğitim Konseyi (CEE), Jump\$tart Coalition, Finans Sektörü Düzenleme Kurulu (FINRA), Yatırımcıları Koruma Vakfı (IPT), Amerika Bireysel Yatırımcılar Derneği (AAII), Yatırım Şirketi Enstitüsü Eğitim Vakfı (ICIEF) ve Betterinvesting gibi sivil oluşumlar da rol almaktadır.

3.2.3.Japonya

Dünyanın en büyük ekonomilerinden birine sahip olan Japonya'da 2000 yılında sermaye piyasası düzenleyici otoritesi Finansal Hizmetler Kurumu (FSA) tarafından hazırlanan raporda finansal eğitimin ulusal ekonominin büyümesindeki önemine dikkat çekilmiş, finansal eğitimin desteklenmesi ve diğer devlet kurumları ile özel kuruluşların da eğitim programlarına katkı sağlaması gerekliliği vurgulanmıştır. 2007 yılında menkul kıymet kanununda değişikliğe gidilmiş, yeni kanun da yatırımcının korunması ve finansal eğitime öncelik veren yaptırımlar yer almıştır.

Japonya'da sermaye piyasası düzenleyicisi olan Finansal Hizmetler Kurumu (Financial Services Agency-FSA) Japonya Ulusal Finansal Eğitim Stratejisi çerçevesinde diğer kamu ve özel kurumlarla işbirliği içinde finansal eğitim faaliyetlerini düzenlemektedir.

FSA bünyesinde 2001 yılında kurulan Finansal Eğitim ve Araştırma Merkezi (FRTC), 2010 yılından itibaren Finansal Araştırma Merkezi ya da Enstitüsü olarak eğitim çalışmalarını sürdürmekte, gelişen finans sektöründe, yatırım araçları, risk yönetimi, tasarruflar gibi konularda akademisyenler, özel sektör ve hükümet arasında köprü görevi görmektedir (<http://www.fsa.go.jp/en/index.html>). Gençlerin ve çocukların ekonomi ve finansal bilgilerini artırmak amacıyla çalışmalar yapmakta, hazırlanan ders programları, basılı yayınlar, CD'leri ülkedeki okullar ve eğitimcilerle paylaşarak gelecek nesillerin finansal okuryazarlık düzeyinin gelişmesinde büyük rol oynamaktadır.

Merkezi Finansal Bilgi Hizmetleri Konseyi, Japon halkının finansal konulardaki bilgi ve tecrübelerini artırmaya yönelik önemli çalışmalar yapmaktadır. Konseyin temel amacı, günlük yaşam ile ilgili temel ekonomik ve finansal eğitimin önemi konusunda kamuoyunun aydınlatılması ve bu amaca yönelik programlar geliştirmek, çalışmalar düzenlemektir. Özellikle temel finansal bilgiler, gelecek planlaması ve emeklilik, aile bütçesi konularında tüm ülke yaşayanlarının bilgi düzeylerini yükseltmek ana hedefidir. Bu kapsamda “çocuk bankası”, “tasarruf kampanyası”, “çocuklara yönelik eğitici TV dizileri” ve 2002 yılında hazırlanan “Finansal Okuryazarlık İçin, Tüketici Eğitim Klavuzu” yapılan ciddi çalışmalardır. (<http://www.saveinfo.or.jp/e/about/index.html>).

Genç ve çocuklara yönelik finansal eğitim faaliyetlerini tüm ülke okullarına yayarak artırmaya çalışan Japonya Aracı Kuruluşlar Birliği (Japan Securities Dealers Association-JSDA) öğretmenlerle birlikte çalışmalarını sürdürmektedir. Hazırlanan ders müfredatları ve çalışma kitapları ile eğitim desteklenmektedir. “Menkul Kıymet Bilinirliğinin Yaygınlaşması” adlı projenin öncüsü olan JSDA, proje kapsamında Tokyo Borsası ile birlikte web tabanlı ödüllü borsa oyunu düzenlemektedir (<http://www.tse.or.jp/about/tse/organization.html>). Ayrıca birliğin öncülüğünde Japon borsaları ile birlikte hazırlanan “Menkul Kıymet Yatırım” adlı program 2007 yılından bu yana Açıköğretim Üniversitesi programları arasında yer almaktadır (Altaş, 2008:21-22).

3.2.4.İngiltere

Dünya ekonomik yapısı içinde büyük paya sahip olan İngiltere’de finansal sektör ile ilgili düzenlemeler, denetlemeler ve eğitimin, düzenlenen bir kanun ile “Finansal Hizmetler Otoritesi” kurumu tarafından yürütülmesi benimsenmiştir. Ülkede finansal eğitim ile ilgili faaliyetlerin odağında düzenleyici otorite olan bu kurum bulunmakta ve birlikler, vakıflar ve

diğer kuruluşlar da işbirliği içinde eğitim çalışmalarına katkı sağlamaktadır. İngiltere’de finansal eğitim konusuna da büyük önem veren FSA, web sitesinden “tüketici bilgisi” başlığı altında finansal ürünler, araçlar ve hizmetler, finansal dolandırıcılık, tüketici hakları, bankacılık işlemleri, sigorta, tasarruf ve yatırımlar konularında aydınlatıcı bilgileri, makale ve akademik görüşleri kullanıcılarla paylaşmaktadır. FSA’nın 2003 yılında başlatmış olduğu “Finansal Yeterlilik İçin Ulusal Strateji” adlı proje, ülkede finansal bilgi ve eğitim düzeyini artırmayı amaçlamaktadır. Bu alanda çalışmalarını yoğunlaştıran FSA, çocuk ve gençlerin finansal eğitim düzeylerini yükseltmek için okullarda, finansal eğitime yönelik müfredatla ilgili düzenlemelerin yapılması, seminerler verilmesi, broşür, dergi, kitap, CD gibi kaynaklarla eğitimin desteklenmesi, öğretmenlerin eğitimi gibi konularda faaliyetlerde bulunmaktadır. İşyerlerinde de finansal eğitim konusunda çalışmalar sürmekte, bu amaca yönelik eğitim materyallerinin hazırlanması ve etkinliklerin düzenlenmesi FSA öncülüğünde yürütülmektedir. Katılımcılara bütçe planlama, tasarruf, yatırım, emeklilik planlaması, borç yönetimi konularında işyerlerinde seminerler düzenlenmekte, eğitim materyalleri dağıtılmaktadır. Ayrıca bireylerin günlük hayatta her an karşılaşılabilecekleri finansal sorunlar karşısında yardım alabilecekleri “yol gösterici” online programlara siteden ulaşmak mümkündür. Kullanıcılar bilgi almak ya da finansal sorunları ile ilgili “yol gösterici” seçeneklerinden uygun olanını tercih ederek, bilgi sahibi olabilmekte ya da finansal kararlar vermeden önce finansal testler ve bütçeleyci, hesaplayıcı ve programlayıcılar ile kararlarının verimliliklerini test edebilmekte, getirileri önceden görebilmektedir (<http://www.fsa.gov.uk/about/who>).

4. Sonuç

Çalışmada Finansal Eğitimin gündeme gelme süreci ve günümüz toplumları açısından taşıdığı önem belirlenmiştir. Bu önem hem toplumsal açıdan hem de bireysel açıdan varlığını korumakta ve artırmaya devam etmektedir. 2008 Finansal Krizinin temel nedenleri arasında gösterilen düşük finansal okuryazarlık ile mücadelenin en etkili aracı olarak Finansal Eğitim, uluslararası alanda kabul görmektedir. Söz konusu uluslararası genel kabulün bir sonucu olarak Uluslararası Kuruluşlar ve Ulusal Otoriteler Finansal Eğitim alanında organizasyonlar yapmaktadır. Bu çalışmada, bu anlamdaki organizasyonların önde gelen örnekleri ele alınmıştır. Ele alınan örnekler dünyada finansal eğitim alanındaki mevcut çabaları ortaya koymaktadır. Bu çabalar gelişmekte olan ülkelere birisi olarak Türkiye’nin de içinde yer aldığı gruptaki ülkelere yol gösterici özellik taşımaktadır. Finansal okuryazarlığı artırmak

yolundaki uluslararası alandaki organizasyonların etkinliklerini gözlemleyebilmek, ulusal organizasyonların etkinliğini artırılabilmesine yönelik fırsat olarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda Türkiye’de de kamunun öncülüğünde gerçekleştirilecek etkinliklerin mutlaka sivil toplum kuruluşlarının da katılımı ile desteklenmesi gerekliliği bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının finansal eğitim çabalarına katkı biçimlerinde Avustralya, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya deneyimlerinden faydalanılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Altıntaş, K. M. (2008). *Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Eğitimin Önemi “Toplumda Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Yükseltilmesi ve Bireylerde Asgari Finans Kültürünün Oluşturma Süreci*. Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı, s.14.

Capuano, A. ve Ramsay, I. (2011). What Causes Suboptimal Financial Behaviour? An Exploration of Financial Literacy, *Social Influences and Behavioural Economics*, Financial Literacy Project, Research Report, The University of Melbourne.

Fanto, J. (1999). The Contribution of the Fund Profile to Investor Education, *1 Villanova Journal of Law and Investment Management*. Vol:1, Issue:1, Article: 4. Pages:59-86

Fanto, J. (1998). Comperative Investor Education, *Brooklyn Law Review*. Vol:64, Issue:3, Pages:1083-1109.

Gökmen, H. (2012). *Finansal Okuryazarlık*, Hiperlink Yayınları, İstanbul.

Işık, İ. vd. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim*, TCMB, 2011.

Özçam, M. (2006). *Yatırımcı Eğitimi: Dünya Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler*. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, s.1.

Temizel, F. ve Bayram, F. (2011). Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1.

<http://www.oecd.org/> (Erişim Tarihi:09.02.2013)

<http://www.worldbank.org/> (Erişim Tarihi:09.02.2013)

<http://ec.europa.eu/>(Erişim Tarihi:09.02.2013)

<http://ifie.org/>(Erişim Tarihi:09.02.2013)

<http://www.iosco.org/>(Erişim Tarihi:09.02.2013)

<http://www.treasury.gov/resource-center/financial-education/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi:11.01.2013)

<http://www.federalreserve.gov/aboutthefed/educational-tools/default.htm> (Erişim Tarihi:11.01.2013)

<http://www.investors.asn.au/about-aia/> (Erişim Tarihi:23.02.2013)

http://australianshareholders.com.au/asa_site/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=130 (Erişim Tarihi:23.02.2013)

<http://www.asx.com.au/resources/shares-education.htm> (Erişim Tarihi:17.02.2013)

<http://www.nicri.org.au/?q=node/51> (Erişim Tarihi:19.02.2013)

<http://www.federalreserve.gov/aboutthefed/educational-tools/default.htm> (Erişim Tarihi:27.02.2013)

<http://www.nefe.org/what-we-do.aspx> (Erişim Tarihi:02.03.2013)

<http://www.jumpstart.org/> (Erişim Tarihi:03.03.2013)

<http://www.betterinvesting.org/public/buildwealth/build+wealth/default.htm> (Erişim Tarihi: 05.03.2013)

<http://www.fsa.go.jp/en/index.html> (Erişim Tarihi:06.03.2013)

<http://www.saveinfo.or.jp/e/about/index.html> (Erişim Tarihi:10.03.2013)

<http://www.tse.or.jp/about/tse/organization.html> (Erişim Tarihi:11.03.2013)

<http://www.fsa.gov.uk/about/who> (Erişim Tarihi:15.03.2013)

<http://wbfm.org/calendar/wbfm-programs/financial-literacy.html>. (Erişim Tarihi:21.02.2013)

<https://www.moneysmart.gov.au/about-us> (Erişim Tarihi:23.02.2013)

<http://www.financial-education.org> (Erişim Tarihi:24.02.2013)

www.dolceta.eu (Erişim Tarihi:09.02.2013)

www.mymoney.gov (Erişim Tarihi:11.01.2013)

www.federalreserveeducation.org (Erişim Tarihi:11.01.2013)

www.mymoney.gov(Erişim Tarihi:11.01.2013)

www.investor.org (Erişim Tarihi:23.01.2013)